

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angelček“.

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 1. marca 1907.

Leto XXXVII.

Po pomlad!

Mi gremo po njo, mi gremo po njo,
po zlato, po rožno pomlad,
kot ptičke gredó, kot ptičke gredó
jeseni čez morje po njo.

Pod palmo pomlad tam rožna sedi
in venec na glavi ima —
oj, očka preljubi, o mamica vi,
po pomlad zdaj pojdemo mi!

Ej, v kočah tam zlatih zamorci sedé,
pa dajo srebra nam, zlata,
pa dajo oranž nam torbe težké,
orehov pa merici dve.

Ko Velika noč nam stopi z nebá,
s pomladjo se vrnemo mi,
potice orehove, pirhi — hm, da,
nas čakali bodo doma.

Mi gremo po njo, mi gremo po njo,
po zlato, po rožno pomlad!
Ko vrnemo se — radost se glasno
pred nami razlegala bo.

Jož. Vandot.

Uteha.

Ne jokaj, ne jokaj, ne toži mi več,
na križ tja poglej, kjer je Kriste
razpet in raztepen in ves krvaveč,
za té iz ljubezni prečiste.

Ne jokaj, ne jokaj, ne toži poslej,
naj nádeja v srce tí stopi,
na križu le ti Rešenika poglej,
v njegovo trpljenje se vtopi.

Saj On, ki pod nebom še ptiče živi,
s trpljenjem le k sebi te vabi,
za tugo veselje ti spet obnovi —
le tega, le tega ne zabi!

Ljudmila Modičeva.

Med gorami.

Povest dveh sirot. — Spisal *Ivan Česnik*.

(Dalje.)

III.

Minka je pasla na Gorščicah. Položna je bila tista ravan, in solnce je pripekalo vanjo z vso svojo mičnostjo. Trepetali so po čistem ozračju drobni praški, in tam v daljavi so se dvigale iz morja belkaste megle.

Pogledala je Minka kamenite gore na desni in levi, in za hip se ji je razveselilo srce. Veličastne so bile in mogočne tiste gore, kot bi hotele kljubovati vsem silam, viharju in potresom. Plazile so se tam po gostih lesovih plahe vrane in skrivali so se zajci. Zdajnzdaj se je čul odmevajoč glas od tam. Delavci so nakladali drva, sekali mogočna, stoletna debbla. Šumeli so lesovi skrivnostno, in nekaj tajnega je šepetalo čez vrhove. Zdelo se je, da kličejo ti glasovi od vseh krajev o moči in o veličastvu božjem.

Minka je tiste dni dopolnila štirinajsto leto. A bila je slabotna; obraz ji je bil droben in oči trudne. Bolehna je bila Minka, in smrt je dihala vanjo svoj strupeni dih. Čutila je deklica to, dasi si včasih ni hotela priznati. Mlada je še, pomlad veje in trosi cvetje. Toda mislila je vendar često na onemoglost, hrepenela je mnogokrat po materi in po boljšem življenju. Videla je trnjevo pot za seboj in pred seboj. Vije se steza okrog skalnate gore, strma in opolzka. Po nji stopajo potniki bledih, upadlih obrazov, bosonogi in gologlavi, s težkimi križi na ramah. A čudno: potniki ne mrmrajo in se ne pritožujejo, voljno trpe, in na obrazu se jim bere zadovoljnost.

Tudi njena mati je hodila po tisti trnjevi poti in se je vsa obodla, da so ji noge krvavele do gležnjev. V temnih nočeh je sedela pri mizi in je šivala ob slabo-brleči luči. Pozno je bilo, in Minko je poslala v posteljo. A deklica ni mogla zaspati. Kukala je izpod odeje in videla v materinih očeh solze. Zasmilila se ji je mati, da je začela tudi sama plakati.

„Ne jokajte, mama! Hudo mi je zaradi vas, ker morate toliko trpeti. Ali se kmalu vrnejo oče?“

„Ne vprašaj, dragi otrok! Davi so šli in gnali kravo na prodaj in jih še ni. Bog se nas usmili!“

„Mama, kje so oče?“

„Ne morem ti odgovoriti, Minka. Ti ne umeješ tega.“

In jokali sta obe dolgo. Oče pa je sedel v gostilni in se je vrnil proti jutru.

„Ali še ne spiš? Kaj se pa kisaš!“

„Kod si hodil, Peter?“

„Pri Milaču sem bil. Pil sem in sem mu plačal. Plačal sem tej pijavki, ali slišiš, žena? Čemu me povprašuješ? Kdo je gospodar v hiši?“

Tepel je včasih svojo ženo. Minka je ihtela in prosila za mater.

„Kaj pa ti mijavkaš? Tiho bodi! Nocoj sem dobre volje, kakor še nikoli v življenju, ker sem prišel v veselo družbo. Take muzike še v nebesih ne slišijo svetniki.“

Tako je bilo večkrat v rani mladosti. Mati je oslabela, nekega dne jo je zgrabila pljučnica in kmalu potem je zatisnila oči.

Odtedaj je Minka pretrpela mnogo. Večkrat si je želela smrti in mirne postelje poleg drage matere. Tolikokrat jo je obiskovala v mislih in hodila molit na njen grob.

Oče je hodil domov in ni hodil . . . Včasih je hčerko tepel, včasih je bil pa ves meden in jo je božal in objemal kot dveletnega otroka.

„Ti revica ti, kako si majhna! Ko boš zrastle, Minka, pojdeva po svetu. Makari v Rim te peljem, če treba; saj te imam rad. Zakaj si vedno bledejša? Tepel sem te, kajne? Saj te ne bom več.“

Pozabil je na obljubo. Ona je bledela od dne do dne, on je pa lezel vedno bolj v kalužo.

Prišel je nekega večera pozno domov. Ves vinjen je bil, da se je opotekal. Sedel je na staro skrinjo v kotu, da je glasno zaškripala. Prestrašil se je tedaj in pogledal naokrog. Zdelo se mu je, da cvilijo miši in se pode po sobi. Prav natanko je posluhnil in tik njega je zapiskalo. Strah ga je bilo. Spomnil se je žene in vprašal se je, kaj bi počel, če stopi zdaj predenj. Pogledal je tja na okno. Mesec je lil blede žarke skozi motne šipe v sobo in obseval dve rdeči roži, ki sta ondi cveteli. Pretreslo mu je vse ude. Mislil je, da je prišel ponj hudobec. Smuknil je obut in oblečen v posteljo. Čez nekaj časa je pa začel vpiti in razgrajati.

„Vražji ravnatelj! To te bom, le počakaj! Čemu si me zapodil iz predilnice. Vzel si mi krajcarje. Capin, ubijem te!“

Malo potem je spet jokal kot dete in pomiloval Minko.

„Vse sem ti snedel, otrok. Uničil sem te in ubil.“

Slišala ga je in je jokala.

To je bilo jeseni. Odtedaj je še bolj pil in se je vračal še kesneje domov. Minka je pa hodila k sosedu Marnu in je delala pri njem, da si je zaslužila živež. Videla je, kako je srečna Marnova družina, kako moli, kako ljubi oče otroke, posebno Ivana, in mati posebno Alenko, ki je bila Minki najboljša prijateljica.

Pozimi je pa zapravil oče vse. Krčmar Milač je rekel, [da mu proda hišo prihodnji teden. Zadelo je to v srce očeta, vstal je in odšel. Oči so mu gorele, v glavi mu je vrelo. Pogledal je proti nebu, kjer je bilo jasno, in je brlelo na tisoče zvezdic; pogledal je tja čez polje, kjer je ležal sneg nadebelo in je pihala ostra sapa.

„Ne dobiš hiše! Vekomaj ne.“

Trden je bil sklep. Še tisto noč je gorela koča, v kateri je spala Minka. Dobri ljudje so jo rešili smrti.

Oče je pa bežal čez polje kot obstreljena zver. Zjutraj so ga našli zmurnjenega.

Prišel je z gora čuvaj Marko in jo je vzel s sabo, da mu siuži za pastarico. In ona je rada šla iz kraja bede in nesreče.

* * *

Solze so se ji ulile po obrazu, ko je mislila na očeta in mater, in globoka žalost se je naselila v Minkini duši.

Tako mlada, pa brez nadej! Zapisana ji je bila smrt, gotova, neizprosna smrt . . .

Zapeli so zvonci onkraj dolinice. Janko je prignal živino od gozda sem. Razveselila se je Minka in ga je poklicala.

„Dober dan, Janko! Kod si pasel tako dolgo.“

„Tam okrog gozda. Danes sem žalosten.“

„Zakaj? Ali se nisi že poboljšal, ali nisi zdaj že priden?“

„Že štirinajst dni bivam med gorami, in vsi me lepo uče. Ded me ima rad in teta Mina, samo dekla Neža me sovraži in stric Janéz me tolikrat tepe. Ti me učiš lepo, a jaz sem še vedno stari.“

„Kaj se je zgodilo?“

„Včeraj sem bil v šoli na Trati. Saj veš, da hodim dvakrat na teden, ker sem od vasi preveč oddaljen. Hudo mi je in vendar moram komu povedati, da si olajšam srce. Kradel sem zopet, Perhavcu Tinetu sem izmahnil svinčnik in radirko. Videl sem lep, črn svinčnik, na koncu lahko okovan. Vzel sem ga. Zasačili so me in naznanili. Stal sem pred tablo v občini zasmeh. Stal sem celo dopoldne, tudi pri gospodu katehetu. In poslušal sem verno, kar so učili.“

„Otroci“, tako so dejali, „glejte, pomlad kuka skozi šipe. Pomlad je ljubezen in vstajenje. Ljubezen žrtvuje in ne dela krivice nikomur. Kdor ljubi svojega bližnjega, mu ne škoduje v ničemer.“

Obrnili so se k meni in nadaljevali: „Janko, ti ne ljubiš Tineta, ker si mu vzel svinčnik in radirko.“

„Dal sem mu oboje nazaj“, sem odvrnil ihtoč.

„Čujte, otroci, kratko povest o tatu! Poslušaj dobro, Janko! Ti si še majhen in marsičesa ne razumeš.“

„Skozi gozd je šel potepuh. Srečal je lepo oblečenega človeka. Rekel je sam pri sebi: „Ta je gotovo bogat, ubijem ga in mu poberem denar.“ Zamahnil je nad njim, ko je stopal mimo, in ga ubil. Brskal mu je po žepih in je izvlekel denarnico. V nji je dobil osem krajcarjev. Pobegnil je potepuh skozi gozd in se je skrival pred ljudmi. Za seboj je pa čul stokanje umirajočega. Prišel je k svoji ženi na dom in ji je razodel, kaj je storil. Žena ga je zapustila jokaje, on je pa šel in se je obesil.“ — —

Tako so katehet govorili, jaz sem se pa jokal in ponavljal venomer: „Saj ne bom več.“

„Videli so gospod, da se kesam, in so me tolažili.“

„Bojim se, da zvedo doma in bom spet tepen. Hudo mi je, da sem tako daleč zabredel in se kar ne morem odvaditi.“

„Saj sem te učila, kako delaj. Ko te obide strast, zbeži!“

„Poizkusil sem res nekoč, in je imelo uspeh. A včeraj me je spet premagalo.“

„Moli, Janko! Navada preide, če imaš trdno voljo. Tako so mi pravili moja mati. Tudi jaz sem bila nagajiva in še zdaj imam mnogo slabosti.“

Prijazno je sijalo solnce, in lahne sape so vele preko poljan. Zagle-dala sta se deček in deklica za hip v solnce in sta občudovala njegovo lepoto.

„Minka, kam gre solnce po zahodu?“

„Tja, kjer je najkrajša steza k ljubemu Bogu. Ko sem bila še prav majhna in sem pela ob večerih okrog hiše drobno pesmico, so pristopili mama in so mi pravili o velikem solncu. Vsak večer se skoplje v morskih valovih, da je čisto in blesteče kot demant, potem pa gre k Bogu po najkrajši stezi.“

„Poslušala sem verno in ostalo mi je v spominu. In učiteljica Lucija, ki me je imela tako rada, mi je pravila, da se vozi solnce po nebu ves dan v zlati kočiji, zvečer pa leže v steklen grad na dnu morja in tam počiva do jutra. Strežaji pa osnažijo med tem kočijo in konje in jih nakrmijo.“

„Kakšna je bila učiteljica Lucija?“

„O, dobra je bila. Bel klobuk je imela z rdečimi rožami prepleten. Skoro vedno se je smehljala in nam pravila lepe pravljice. Tudi k meni je prišla nekoč na dom in mi je prinesla bonbonov in piškotov. Pogovarjala se je z menoj in z materjo po cele ure. Oče je bil hud nanjo in jo je preklinjal, če jo je dobil pri naju. Vedno je bila dobre volje, posebno takrat, ko je zvedela, kako sem voščila materi za god. Čakaj, kako sem voščila. A že vem, takole sem ji želela vse najboljše:

„Želim vam veliko sreče, kos poje, vijolice cveto in jaz sem vesela in skačem z Alenko po trati.“

„Takrat me je poljubila. Zakaj je to storila, še danes ne vem.“

Medtem se je živina že precej oddaljila po pašniku. Šla sta zanjo in sedla v hrastovo senco, ker je močno pripekalo solnce.

Minka je postala otožna in je vzdihnila:

„Janko, jaz sem bolna.“

„Kako veš, da si bolna?“

„Čutim to, in čuvaj, moj gospodar, se jezi nad menoj. Pravi mi „jetika“. Janko, glej dim tam v dolini. Ali se ti ne zdi, da je tudi telo dim?“

„Ne vem. Vidim življenje po dolini in čutim, da je to lepo.“

„V nebesih bo lepo. Tam bo mir v duši, tam bo sreča.“

„Kaj je sreča, Minka?“

„Ne vem, kaj je. Mislim, da sem srečna, če prav delam.“

„Jaz sem srečen, če vem, da me ljubi ded.“

„Najbolj srečna sem bila takrat, ko sem bila prav majhna, in so me zibali mati, in sem poveščevala z nemo govorico čast božjo.“

„Kako se poveščuje čast božja?“

„Če ljubiš Boga.“

„Kedaj ljubim Boga, Minka?“

„Kadar prav delaš, kadar si priden.“

Použila sta skromno kosilce in zmolila angelsko češčenje. Iz doline so se čuli zvonovi, ki so odmevali od gora. Čubil se je glas po gozdovih med bukvami in smrekami. Vroče je bilo in soparno. Ptiči so ždeli po drevju, živina se je spravila v grmovje.

Nakopičili so se oblaki po nebu, sivi, težki oblaki. V daljavi se je čul grom. Zdajnzdaj je zapihal močan veter in je završal preko gorâ.

„Nevihta bo, Janko.“

„Jaz se je ne bojim. Glej, tam na onile skali rasteta dve veliki divji vrtnici. Ponji splezam po pečevju in ji zataknem za klobuk in zavriskam.“

„Ne hodi! Prevrneš se lahko in pobiješ. Janko, ne hodi!“

„Odkar pasem, plezam po skalah, pa bi se bal one pečinice!“

Ni slušal. Odšel je in plezal urno po pečini do rož. Že jih je držal v roki. Zabliskalo je tedaj nad gorami in zagrmelo je; veter je potegnil čez vrhove dreves, Janku se je izpodrsnilo. Padel je med kamenje in obležal v nesvesti.

Minka je prihitela in je začela jokati. Poizkusila ga je dvigniti, a bila je prešibka. Kri je tekla Janku iz glave, rok in nog. Vrtnici je še vedno držal, kakor ji je bil utrgal.

Začele so padati goste kaplje. Jokala je Minka po planini in tekla brez živine proti domu, da pokliče ljudi.

Vrnila se je čez dolgo s čuvajem Markom, ki je naložil Janka v naročaj in je robantil:

„Nesrečneš, kaj si mislil, da si padel s pečine? Kdo te je nesel gor, ti nepridiprav.“

Minka je pa gnala živino domov . . .

(Konec prih.)

V kateri roki je oreh?

kar sedem jih je bilo pri Podlesnikovih in pri Stoparjevih vsak dan, pozimi in poleti, največ v nadlego. Mislimo namreč otrok, takih kot jih ni izlepa. „Pod cesarjem jih ni — in jih ni“, so rekli Podlesnikov stari oče.

Res je težava s takim drobižem! Če so v sobi, vpitje in divjanje semintja, kot bi bil sodni dan. Eden za peč, drugi pod peč. Nekateri po mizah, drugi zopet po omarah, toliko časa, da kdo kaj prevrne — potem je pa jok in stok . . .

Če sta dva ali trije, se že še prestane, toda s sedmerimi je pa križ; in križ je bil tudi s Podlesnikovimi in Stoparjevimi, zlasti še, ker so bili vedno skupaj kot mravlje. Kamor je šel eden, so šli tudi drugi kar v procesiji; in če jim je prišel pes pred oči — gorje mu! Toliko časa so se

zaletavali vanj, da je miroljubna žival izgubila potrpljenje in prijala koga za hlačnico ali za krilce tako nesrečno, da ni bilo več celo, kar je bilo zgrabljeno.

Pri Podlesnikovih so imeli gostilno in prodajalnico, zato so imeli starši še več sitnosti s svojimi štirimi. Rezika je bila res malo večja — hodila je prvo leto v šolo — toda igrala se je še vedno rada z drugimi. Največkrat so se spravili vsi štirje v shrambo za žito, in pridružili so se še Stoparjevi vsak s svojim premoženjem — igračami. Dveletni Tonček se je pripeljal s konjičkom, ali boljše — konjiček se je pripeljal ž njim, ker ga je Tonček vlekel na vrvi za seboj. Tonček je torej vlekel konjička, konjiček voziček, na vozičku pa je oblastno sedel — lesen kočijaž z bičem ob strani. Če si vprašal Tončka, kadar je vlekel svojega konjička z vozom proti Podlesnikovi prodajalni, je vselej moško odgovoril: „Po blago!“ To je slišal večkrat od voznika, ki je vozil Podlesniku blago s postaje. In Tonček je tudi večkrat vozil na svojem vozičku blago. Če je dobil od očeta novca, ga je hitro del v voziček ter ga peljal k Podlesniku. Nazaj pa je pripeljal sladkorja. — Toda opravilo voznikov je težavno in naporno. Tončkovo je bilo tudi. Prav pogosto je Tončka zadela nesreča. Ali je izgubil do Podlesnika novca, ali pa je nazaj grede prevrnil sladkor in sicer najrajši v gnojnico, mimo katere je moral peljati, da je prišel do veže. Ob gnojnici je steza malo visela in iz tal je molelo debelo kamenje. Največkrat je deček zavozil na tak kamen in sladkorček se je potopil na dno gnojnice. Tonček je v takem slučaju ves žalosten sedel na rob gnojnice in je žalostno gledal v kalno vodo, kamor se je potopil njegov zaklad. Včasih mu je ušel celo jok, a takrat so se najrajše oglasile žabe s svojim kva, kva . . . Tonček je bil tako hud nanje, da se jim je skrtil v skedenj, ker je mislil, da se gostijo z njegovim sladkorčkom in se mu posmehujejo . . .

Nekega dne je dobil Tonček od očeta zopet dva vinarja. Šel je k Podlesnikovim, da bi si kupil fig. A v veži ga je prestregla družba otrok in ga odvedla s seboj v Podlesnikovo shrambo. Rezika se je naučila od svojih tovarišic novo igro in je hotela še druge naučiti. Od matere je dobila šest orehov ter dala vsakemu enega, samo za Tončka ga ni imela.

„Ali imaš krajcar?“ vpraša Rezika Tončka.

„Še dva“, odgovori ta in privleče iz žepa dva vinarska novca.

„No, dobro!“ pravi Rezika. „Kupili ti bomo fig, da boš lahko z nami igral.“

„Lajsi bi jih jedel“, se odreže Tonček.

Rezika pa mu pojasni, da lahko dobi še orehe, če bo igral z njimi. S tem je bil deček zadovoljen, kajti orehe je še posebno ljubil.

Šel je eden iskat fig, potem so pa začeli. Rezika je vzela v roke en oreh ter stopila pred Tončka. Dala je naprej roki na hrbet, potem je pa rekla Tončku: „Sedaj mi povej, v kateri roki imam oreh. Če ugameš, ti dam oreh, če ne, pa ti meni figo.“ Tonček pa je bil vesel, da nikdar tega, ko je pomislil, da lahko dobi z eno besedo oreh. Sladko se je nasmejaj in pokazal desno Rezikino roko. Uganil je. Dobil je oreh in skočil s klopi, ali boljše: kar zavalil se je in vesel tekkel k igračam. Toda drugi so ga pre-

„V kateri roki imam oreh?“

stregli in ga nagovorili, naj igra še dalje, češ, da lahko dobi še kak oreh. A on je bil zadovoljen z enim orehom. Končno se je pa le vdal in je šel igrat še dalje.

Prišla je vrsta nanj, da je vprašal svojega soseda, Podlesnikovo Pavlo, v kateri roki ima figo. Rezika, ki ni mogla igrati, ker je izgubila edini oreh, je naučila Tončka, da je lepo vprašal:

„Ena, dve, tri,
kdor ugane,
ta dobil“

Pavta, pa je bila prebrisana. Ogledevala je Tončkovi roki in opazila, da je ena pest bolj debela kot druga. Uganila je takoj, v kateri je figa, in Tonček jo je zaigral. Moral je sedaj igrati še naprej, ker je izgubil, dasi ravno ne kaj rad.

Tudi drugi otroci so kmalu opazili, da Tonček ne more popolnoma skriti fige v pest. Vsakdo jo je lahko videl med prsti, in Tonček je vedno izgubil. Vendar poguma pa le ni izgubil — pač pa kmalu vse fige . . .

To je pa reveža užalostilo. Igral bi bil rad, saj za fige mu tudi ni bilo toliko, a revež ni mogel več, ker je vse izgubil. Pustil je vse igrače v shrambi in stekel domov, kjer je jokaje potožil materi, da je izgubil vse fige. Prosil je, naj mu dajo krajcar, da kupi drugih. Pa sedaj ni prošnja nič pomagala.

„Boš vsaj vedel za drugič! Na ta način lahko izgubiš še dva krajcarja“, reko mati.

Tonček je bil sedaj še bolj žalosten. Sedel je na vežni prag in jokal še bolj kot takrat, ko je pritekel v hišo povedat, da mu je konj „utonil“ v gnojnici. Pozabil je na konja in na vse igrače, tako mu je bilo žal za izgubljenimi figami. Sredi najhujšega joka se pa naenkrat oglase žabe v gnojnici. Tonček je mislil, da se mu posmehujejo, in hotel se jim je zopet skriti v skedenj. V tem pa opazi pred Podlesnikovo vežo svoje tovariše, ki so ga obrali za fige. Rezika je vlekla njegovega konjička, drugi so pa šli veselih obrazov za vozičkom, na katerem se je nekaj svetilo.

Tonček ni vedel, kaj naj to pomeni, posebno, ko je videl, da gredo proti njemu. Razjasnil se mu je obraz, ker je vedel, da ga imajo vsi otroci radi, zlasti Podlesnikova Rezika, ki mu je že večkrat prinesla sladkorčka. Vedel je, da bo tudi sedaj kaj zanj.

Otroci pridejo pred Tončka in Rezika ga nagovori: „Ker vemo, da žaluješ po figah in orehu, posebno pa še po naši družbi, in da še ne misliš opustiti „furenge“ mimo te nesrečne luže, smo ti pripeljali voziček in konja, ter vse fige in povrhu še svoje orehe, da se boš zopet potolažil.“

Tonček je bil tega tako vesel, da je kar skakal v svoje prijateljčke in prijateljice in da je iz same neokretne prijaznosti prevrnil Podlesnikovo Pavlo čez vežni prag. Hudega ni bilo nič; le sam se je nekoliko dotaknil praga z nosom, a kri ni tekla . . .

Otroci so vsa darila, ki so jih pripeljali Tončku, prevleki z zlato peno. Te je bil Tonček še posebno vesel. Rezika je rekla, da je to plašč za konja, da se ne bo prehladil, kadar bo vsega mokrega privlekel iz luže...

Tonček je šel od tedaj še večkrat igrat s svojimi prijateljčki. Pa vedno samo za fižol, da ni bilo zdražbe.

Sedaj je Tonček črevljarski vajenec. Prav priden in varčen deček je. Vsako kronico nese v hranilnico, ki jo imajo v župnišču za celo župnijo.

Včasih igrajo njegovi tovariši za denar kako nedolžno igro. „Pojdi še ti, Tonček“, ga vabijo. „Za fižol grem“, odgovori ta modro. „Ne maram namreč denarja, ki ga nisem dobil z rokami, ampak po sreči. Tudi izgubljati ne maram po nepotrebem.“

In tak bo ostal Tonček tudi naprej. Vsaj tako upamo. Morda ga je izpametovala otroška igra? Bog vé?

Slavko Slavič.

Vlak.

Stric Martin so ravno dodelali Trávnovemu Pepčku nove sani. Stric Martin so imeli otroke jako radi. Bili so zato tudi v vsej vasi priljubljeni, in vsak jim je dejal stric, četudi niso bili z vsakim v sorodu.

„Vidiš, Pepček“, so dejali, „na takih saneh se še cesar ne vozi.“ Pa so hudomušno pomežikali z očmi.

Pepčku pa se je dobro zdelo, ker je imel take sani, kakršnih še sam cesar nima. Seveda ni pomislil, da ima cesar boljše kot on. Takih kakor Pepček gotovo nima, ker bi bilo za tako visokega gospoda jako malo častno, ko bi se vozil na saneh, kakršne imajo otroci.

Pepček je bil popolnoma zadovoljen s svojimi sanmi in vesel jih je potegnil na cesto. Zunaj je naložil na sani svojo mlajšo sestrico in bratca, in šlo je v diru proti klanecu, kjer so se tisto popoldne spuščali otroci na saneh v dolino. Bil je namreč četrtek — dan počitka.

Stric Martin pa je zadovoljno kimal na pragu svoje bajte in je z veseljem poslušal otroški krik, ki se je čul od klanca.

Ej, bili so časi, ko je bil tudi on mlad, a ti časi so že davno minuli!

Na klanecu je bilo jako živahno. Sani so drsele, da je bilo veselje gledati. Gor je šlo seveda težko, a zato pa hitreje in prijetneje navzdol. Krik in vik je bil velikanski. Bila je menda zbrana na klanecu vsa vaška otročad. Kar si zmisli nekaj tisti suhi Janek, ki je bil največji med njimi, in je imel tudi največjo besedo v vsej družini. Pri otrocih — pravim, kajti v šoli pri gospodu učitelju ni vedel nikoli nič. Kadar je bil vprašan, je navadno molčal; le v klopi je vedno šepetal s svojim sosedom.

„Veste kaj“, je dejal, „ naredimo vlak!“

„Kakšen vlak?“ se oglasi eden.

„I, tak: sanke zvežimo skupaj, pa sedemo na vrhu klanca nanje in se spustimo navzdol.“

„Kaj pa, če se prekucnemo?“ vpraša boječe Pepček.

„E kaj? To je nemogoče, da bi se prekucnili, saj ene sani drže druge.“

„Če pa kdo odleti s sani?“

„Pa v snegu obleži“, glasi se kratki odgovor.

Predlog je bil odobren. Vlečejo vsak svoje sani na vrh, kjer jih zvežejo z vrvicami. Najprej privežejo ene sani zadaj k bližnjemu drevesu, da bi ne ušle po klancu navzdol; spredaj pred te sani pa privežejo druge in tako dalje, da je bila dolga vrsta desetih sani zvezana skupaj.

Vsedejo se na sani. Pepček je bil seveda z bratcem in sestrico tudi na vlaku.

„Ēna, dve, tri-ir-ri — — — hopsa, hura, živijo!“ zakliče Janez na prvih saneh. Na „tri“ je namreč zadnji na zadnjih saneh prerezal s pipcem vrvico, ki je vezala celo vrsto sani k drevesu.

Šlo je kot veter navzdol. Tupatam je zletela kaka čepica raz glavo. Sani so puščale za seboj dolgo, ravno sled.

Kar se zadenejo prve sani ob skalo, ki je ležala ob cesti, zadnji del vlaka pa zavije v stran, tako je ves vlak tvoril „vprašaj“. Potniki vlaka pa zlete na vse strani v sneg.

„Ti zgaga ti“, se je zajezil Janez, „ko gre najboljše, pa se nam pokvari vse.“

Pepček pa jo je iztaknil. Sedel je spredaj na vlaku. Ko so se zadele sani ob skalo, se je prekucnil naprej na glavo in se zadel ob skalo. Kri je pordečila beli sneg. No, rana ni bila velika, toda kri je vseeno tekla. Spustil se je v jok in tudi v tek proti domu.

Stric Martin je stal na pragu in je videl Pepčka, ki je prihajal krvav domov.

„Kaj je Pepček?“

„Poooo-bil sem se.“

„Ej, ti revež“, je dejal stric Martin in ga peljal v hišo, „čakaj no, da ti rano izmijem in jo obvezem.“

Stric Martin je bil spreten strežnik in je kmalu ustavil kri in jok. Obvezal je rano lepo s platneno ruto in dal dečku v žep pest orehov.

Ko je prišel Pepček domov, so se domači seveda prestrašili, ko so ga videli obvezanega, toda kmalu so se umirili, ko so uvideli, da ni sile. Nosil je dva tedna glavo obvezano, a glava ni imela drugod luknje, kot pod nosom, ki se mu je vedno rada odpirala in zapirala.

* * *

Pepček je sedaj že velik gospod. Kadar bere v časopisih, da je skočil vlak s tira, vedno se spominja na oni nesrečni popoldan in na stric Martinove sani.

Branko Brankovič.

Pol za smeh, pol za res.

Iz torbe o. Ivana Svetokriškega.

(Priredil Josip Balič.)

4. Skopuh.

Skopuh je naročil slikarju, naj ga naslika ter dobro pogodi sliko. Dogovorita se za 12 kron. Ko pa slikar izgotovi sliko in jo prinese, je skopuh noče vzeti, češ da ga ni prav pogodil. Slikar ne reče nič, se poslovil in naglo odide s podobo.

Prišedši domov nariše gospodu na glavo nôrsko čepico ter ga nasploh izpremeni v pravega norca. Potem pa razobesi podobo na prodaj pred svojo prodajalnico.

Ni trajalo dolgo, pa se je nabrala pred prodajalnico radovedna množica. Meščani so uganili na mah, koga predstavlja podoba, pa so drug drugemu šepetali, rekoč: „Gotovo je gospod znorel, ker se je dal tako naslikati.“ Ta glas se je razširil hipoma po vsem mestu in je prišel tudi gospodu na uho.

Užaljen teče nemudoma tožit k sodniku rekoč, da ga je slikar osmešil s tem, da mu je vrhu glave naslikal nôrsko čepico in da ga imajo vsivprek za norca.

Klican na odgovor pride slikar, pa izjavi pred sodnikom, rekoč: „Gospod mi je naročil, naj ga čedno in natančno naslikam za 12 kron. To sem tudi pošteno storil. Ko sem mu pa prinesel sliko, proseč ga zasluženega plačila, ni mi hotel nič plačati, kakor sva se bila pogodila, trdeč, da ga nisem prav pogodil. Zato sem naredil iz podobe norca, da jo lažje prodam.“

Sodnik nato razsodi in reče gospodu: „Ali plačajte slikarju podobo, kakor ste se bili pogodili, ali pa pustite, da jo proda kot norca.“

Tako je bil gospod prisiljen kupiti kot norca zaradi jezičnega ljudstva svojo lastno podobo, katere prej ni hotel sprejeti iz prevelike skoposti.

Skopuh je norec, zato ga ne posnemaj v ničemer, zlasti pa ne krati delavcu zasluženega plačila.

5. Trmasta žena.

Nekoč je peljal gospod svojo gospo na izprehod. Prišedši do travnika, ki je bil malo prej pokošen, se nekoliko ustavita. Gospa se ni mogla dovolj načuditi lepi, gladko pokošeni senožeti. Vajena le doma sedeti, lepo v senci, ni nič vedela o košnji. Zato je za trdno menila, da so travo postrigli s škarjami. Obrne se torej k možu in mu reče vsa začudena: „Glej, glej, kako so travnik postrigli!“ Mož pa se ji porôga, rekoč: „Neumnica, kaj ne veš, da se travnik kosi, a ne striže?“ Trmoglava gospa pa je še nadalje trdila svojo in možu zabavljala, ker si ni mogla misliti, da bi bili travo drugače posekli, nego s škarjami, katerih je bila ona vajena. Ker je bil gospod nagle jeze, se vname mej njima prepir. Gospa je bila vedno bolj trdovratna, pa tudi mož vedno srditejši. Slednjič se prepir med njima poostri do skraj-

nosti. Mož zgrabi svojo ženo ter jo s silo pahne v bližnji potok. Pa žena tudi tedaj ni odnehala od svoje trme. Ker ni znala plavati, se je potapljala, in ker ni mogla več z besedo, je pa z roko kazala prsta kvišku dvigaje — da so travnik s škarjami postrigli, a ne posekli s koso. Tako dolgo je kazala z roko, dokler ni utonila. Tako je plačala s smrtjo svojo trmo, a mož je izgubil ženo radi nagle jeze, ki ga je premagala.

Trmoglavost nima dobrega konca.

6. Kako se je godilo Ciceronovemu sinu.

Ciceron je bil — in je še vedno — sloveč latinski pisatelj in govornik. Zato je menda želel, da bi bil tudi njegov sin njemu enak. Neprenehoma ga je vežbal in uril v lepem in gladkem govorjenju. Enkrat pa je celo sklenil, da njegov sin javno nastopi. Sin se je sicer obotavljal, pa oče mu ni dal veljati. Pridno ga je vežbal naprej in nekega dne ga pelje v bližnji zeljnik, veleč mu: „Misli si, da so tele zeljnate glave rimska gospoda, pa srčno govóri, kar si se naučil na pamet.“ Sin uboga ter prav lepo zvrši svoj govor.

Drugi dan pelje Ciceron svojega sina pred zbrano gospodo. Ob določenem času nastopi mladi govornik, pa prične pogumno svoj govor. Toda jedva izreče štiri besede, kar obtiči, ne vedé ni naprej ni nazaj. Oče ga jezno pogleda in mu reče: „Zakaj ne govoriš tako, kakor si govoril v zeljniku?“ Sin pa odvrne: „Oče, zeljnate glave se niso tako majale, kakor tele gosposke.“

V veseli zimi.

Le padaj, padaj, beli sneg,
na goro, na poljé,
da nam saní še dolgo dni
veselo v dol drčé.

Oj, le pritiskaj, zimski mraz,
da led se naredi,
da mi po njem se drsamo,
ki smo mladí, čvrstí.

„Le grej nas, grej nas, topla peč!“
prosili bomo mi,
ko se življenje nagne nam
in nam otrpne kri.

Mokrišk.

V saneh.

Oj, prha, prha konjiček,
drdra, drdra voziček
po svetli beli planjavi
in skozi gozdič sanjavi.

Kakó je prijetno v saneh,
pa vriskanje, petje in smeh;
veseli konjiček — hihí! —
naprej po poljani hiti.

Radovan.

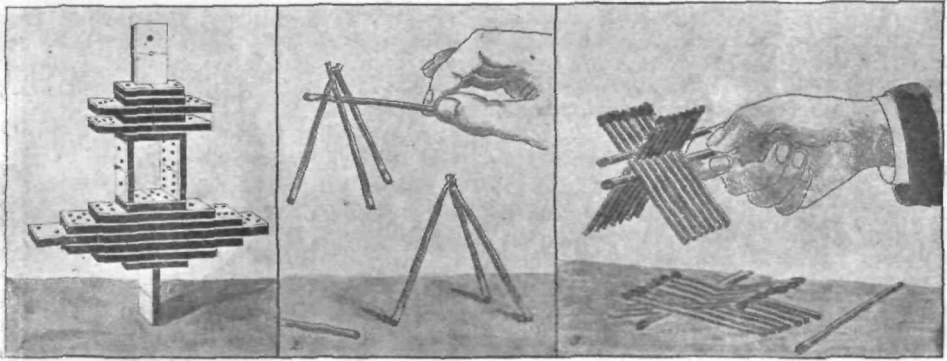

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(VII. Težišče.)

Rekli smo v začetku tega sestavka (str. 14), da deluje težnost na vsak posamezen del telesa ter ima vsak delček svojo težo. Če seštejemo vse sile, ki po njih deluje težnost na vse posamezne delce telesa, dobimo neko skupno silo, ki ji pravimo teža telesa. Ta teža ima svoje središče v težišču; če telo podpremo v tej točki, ostane v ravnotežju ter se samo ne more zavrteti ne pasti. Kaj lepo razvidimo to iz naslednjega poizkusa. Vzemimo kamenčke domino-igre in izkušajmo jih tako postaviti, kakor kaže slika 4. (št. 1).

Sl. 4.

Najprej postavimo en kamenček pokoncu, nanj položimo drugega vodoravno, potlej dva, tri itd. Ako so kameni enaki in lepo gladko izdelani, se nam bo kmalu posrečil poizkus. Radi varnosti pa lahko podpremo prvi vodoravno postavljeni kamenček še ob konceh; ko je stavba dokončana, pa izpodmaknemo stranski podpori in položimo vrh stavbe. Morda se nam prvič ne bo obneslo; pa kaj to, začnemo še enkrat. Kdor je iznajdljiv, bo lahko iz kamenčkov na sličen način zgradil več vrst stavb. Torej pogum!

Še dva poizkusa z vžigalicami vas utegneta zanimati. (Pa po poizkusu takoj spravite vžigalice, da ne pridejo v neprave roke.) Pri prvem poizkusu (št. 2) je naloga: Tri vžigalice dvigniti s četrto. Eno vžigalico prekoljemo na koncu, tako da moremo konec druge vtakniti vanjo. Postavimo ju na mizo in podprimo s tretjo, tako da stoje same na mizi, kakor vidimo na sliki. Zdaj pride glavni del naloge: kako vzdigniti te tri vžigalice s četrto? Takó-le: s četrto vžigalico nagni skupstaknjeni vžigalici toliko, da bo tretja, ob kateri sta prvi dve oprti, zdrsnila v kot med prvo in drugo. Potem boš brez težave vzdignil vse tri. — Drugi poizkus: Vzemimo več vžigalic in, kakor je razvidno na sliki (št. 3), položimo čez eno vžigalico več drugih, morda na vsako stran po pet, šest ali sedem, tako, da ima prva, tretja, peta itd. glavico nasproti drugi, četrti, šesti itd. Kdo zna zdaj vse te vžigalice vzdigniti samo s spodnjo? Če bi jih tako vzdignili, kakor so zljaj postavljene, se nam vse razsuje. Denimo pa še eno počez na vrh, pa nam bo lahko dvigniti vse skupaj.

Oba poizkusa z vžigalicami imata vzrok v tem, da se s pomočjo protitežja lepo uravna lega težišča in se tako vzdrži ravnotežje.

J. D.

Modrost v pogovorih, domačih in tujih.

2. Barva.

Ko bi se cenilo po barvi, bi bil kalin prvi ptič. Ko bi odločevala barva, bi osel bil slavec. Ne smemo nikogar soditi samo po zunanosti.

Siva barva ne izdaja vselej osla, pač pa njegov glas. (Po govorjenju se najbolj spozna, koliko je kdo vreden.)

Čim lepša je barva, tem lažje obledi. (Izvrstnim ljudem se tudi majhne napake hitro opazijo. Kdor je plemenit in nedolžen, mora zelo paziti, da ostane stanovit.)

Lepim barvam (najbolj) škoduje dež in solnce. (Solnce nam navadno pomenja veselje in srečo, dež pa otožnost in nesrečo. Zelo je treba paziti nedolžnemu človeku, da si ne onesnaži dušne lepote ne v veselju ne v žalosti. Srečo in nesrečo si v prid obračati je največja modrost na zemlji.)

Treba je veliko barve, da se zlepašjo brazde po licu. (Tudi v dušnem življenju je težko popravljati zle posledke greha. Saj še dobro ime ali kredit, če se izgubi, se težko zopet povrne.)

Marsikdo ne obdrži barve. (Prava stanovitnost je redka čednost.)

Večkrat je treba v barvilu namočiti, kar če barvo ohraniti. (Čednost [značaj] se le polagoma pridobi in utrdi, po mnogih vajah.)

Kdor se leskeče v vseh barvah, ni v nobeni pristen. (Kdor za vsakim potegne, se ne more nihče zanesti nanj.)

Rek: Barvarja spoznaš na rokah.

3. Bergle.

Bergla iz lesa se tudi včasih bahá. (Često-krat se ponáša tudi tak, ki ne vé, zakaj. Pre-zvetnost in nečimernost je pač povsod doma.)

Kdor hodi ob berglah, naj se ne meša med plesalce. (Vsak naj ostane pri tem, za kar je sposoben. Le ne čez stan!)

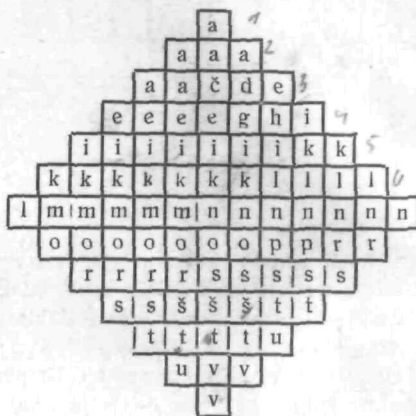
Dve bergli še nista ena zdrava noga. (Slaba sredstva ne dajo prave pomoči, naj bi jih bilo še toliko.)

Po zlati bergli gre hromec hitreje nego berač po dveh nogah. (Z denarjem se dá veliko doseči. Kdor ima, ta uspeva.)

Reki: Ali imaš že bergle namazane? (Ali si pripravljen za na pot?) — Z berglami bi rad zletel. (Če hoče kdo storiti kaj nemogočega.)

Biser.

(Priročila A. R.)

Črke naj se tako razvrste, da se bo čitalo: 1. soglasnik; 2. rastlina; 3. škodljiva snov; 4. čednost; 5. predmet v kuhinji; 6. neke vrste kruh; 7. — — —; 8. stan; 9. del cesarstva; 10. pokrivalo; 11. časovna doba; 12. soglasnik.

Po sredi počez in navzdol ime slavnega dostojanstvenika, pisatelja.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Listnica uredništva.

Vamila
I. — ot: „Iz gorskih krajev“ z veseljem porabimo. Čvrsto naprej! Tudi pesmi smo priredili „Borovski“ pozdrav! — S. E.: Hvala lepa. Priredimo za april. — Tegodrag: „Neusmiljeni“ ni našel usmiljenja. Čemu pa tako razbliniti in razmetati to malo dejanjca? — Pastuškin: Ne vemo, če kaj ostane na rešetu. Malo bolj oglajen in zaokrožen slog bi želeli. — A. C.: Preproste so zares; nekatere še malo preveč. — Mokriški: Včasih ste že lepše zapeli kakor so zadnje. Ne nazaj! — Ksaver: Volja dobra, slaba moč! — Savski: „Iz oči pa tužnih lije sok (!) solze pekoče...“ Se vam zdi to okusno, morda celo pesniško? Ljubomil: Ne, ne! — Mara: Priredimo. Prosimo malo potrpljenja. Kakó naj je naslov povesti? — Lavoslav: Težko kaj bo —! — Vukovoj: Ni poezija ni proza. — Rastko St.: Zdi se nam, da ste premalo dosledni v rimah. Kar iznenada in za nič popustite mehko rimo in rabite v istem stihu naprej — krepko. Takó se zdi pesničenje površno. — F. S. B.: Šestnajst let imate šele na plečah (!), pravite. Tudi to nas ne more ganiti, če so pesmi slabe.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.